Find Plenty of Free Study Resources at www.studypapers.co.za

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENḒA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI ḽA VHUVHILI (P2)

LARA 2023

TSUMBANḒILA YA U MAKA

MARAGA: 70

Tsumbanḓila iyi ya u maka i na masiaṱari a 10.

Downloaded from www.studypapers.co.za

Find Plenty of Free Study Resources at www.studypapers.co.za

KHETHEKANYO YA A: NGANEA

U TSHILA NDI U VHONA – RN Maḓadzhe

MBUDZISO 1

1.1 1.1.1 Ndi Ndaṱiso.√ (1)

1.1.2 U dzudzanya mafhungo a gurannḓa. √ (1)

1.1.3 O vha o ḓidzhenisa kha vhufarekano na Maria.√√ (2)

1.1.4 Ndi vhudakwa ngauri zwo ita uri a songo tsha ṱhogomela vhalwadze nga nḓila yone.√√(Na zwinwe zwi pfalaho) (2)

1.1.5 Ndi wa u lifhedza Mpho we a mu dzhiela Maria wawe.√√ (2)

1.1.6 C/Vuvha.√ (1)

1.1.7 Mpho o mbo ḓi thulwa nga goloi a tshi khou bva khothe.√√ (2)

1.1.8 Ku a tendisea ngauri vha hone vhathu vha no tshila nga nḓila yo raloho kha vhutshilo ha ḓuvha na ḓuvha. √√ (2)

1.1.9
- A vhu fushi ngauri ha fulufhedzei kha mufunwa wawe. √
- O ambisa Mpho zwithu zwine nga tshikale zwo vha zwi sa ṱanganedzei.√ (2)

1.1.10 A yo ngo tea ngauri zwo vha ita vhavhulai nahone zwine zwa vha tshivhi ngeno zwo fhedza zwo vha dzhenisa thumbuni ya lukhohe.√√ (2)

NA

1.2.1 Ndi Mpho.√ (1)

1.2.2 Ndi muḓini wa Mpho.√ (1)

1.2.3 Sa muthu wa tshidakwa ngauri hu pfi o vha a khou nwa burandi./Sa muthu wa mazwifhi ngauri u ri u ḓo lenga u vhuya nga u shuma vhusiku ngeno a tshi khou ya ha Maria.√√ (Tshithihi fhedzi) (2)

1.2.4 U gonya ha mafhungo/U bveledza mafhungo./U takuwa ha nyito ngauri ndi hune thaidzo ya muanewa dendele ya hulela hone.√√ (2)

Downloaded from www.studypapers.co.za

Find Plenty of Free Study Resources at www.studypapers.co.za

1.2.5 Ndi khuḓano ya nga nnḓa√ ngauri ho vha na tsemano na nndwa√. (2)

1.2.6 Thero ya nganea iyi ndi ya uri u sa fhulufhedzea kha mufarisi wau zwi a vhanga khakhathi muṱani.√√ (2)

1.2.7 Mushumo wo mbo ḓi fhela.√√ (2)

1.2.8 Zwo vha zwi songo tea ngauri hu vha hu u pfuka mulayo ndi ngazwo na u fariwa o fariwa.√√ (2)

1.2.9 A thi mu pfeli vhuṱungu ngauri o tou ḓivhangela nga nṱhani ha maṱo awe malapfu.√√ (2)

1.2.10 Ku a tendisea ngauri vha hone vhathu vha no vhulahisa vhaṅwe, u sa fhuludzea kha vhafarisi vhavho na u nwesa mahalwa kha vhutshilo ha ḓuvha ḷiṅwe na ḷiṅwe.√√ (2)

[35]

KANA

HO DINA ONE – S Mbedzi

MBUDZISO 2

2.1 2.1.1 Ndi wa 2010.√ (1)

2.1.2 Nga u sa vha hone ha mishumo ye ha pfi i ḓo vha hone nga ṅwaha wa 2010.√√ (2)

2.1.3 O vha a khou itela u badela zwikolodo zwa ramilayo wawe.√√ (2)

2.1.4 U sa vha na nḓivho ya kulangele kwa mabindu/U vha na lunyadzo.√√ (2)

2.1.5 Ngeletshedzo o rumiwa u yo lugisisa goloi i na zwitumbu zwa mapholisa e a thuntshwa nga tshigidi tshe a ṇeiwa a fhedza o fariwa.√√ (2)

2.1.6 B/Ngeletshedzo.√ (1)

2.1.7 Ndi wa u mu fhura tshelede yawe.√√ (2)

2.1.8 Ku a tendisea ngauri vha hone vhathu vha no tshila nga nḓila yo raloho kha vhutshilo ha ḓuvha na ḓuvha.√√ (2)

Downloaded from www.studypapers.co.za

Find Plenty of Free Study Resources at www.studypapers.co.za

2.1.9 Ri guda uri u dzhena tshikolo ndi zwa ndeme kha vhutshilo ha muthu./Ri guda uri muthu u tea u thetshelesa musi a tshi tsivhudziwa vhutshiloni.√√(Na zwinwe zwi pfalaho) (2)

2.1.10 O vha o tea u thetshelesa khonani dzawe na mme awe kha tsivhudzo dze vha mu n̂ea. O vha o tea o futelela tshikolo. O vha o tea o ṭutshela kule na maḓikiṭa. Zwoṭhe izwi zwo vha zwi tshi ḓo vha zwo thivhela zwe a ṭangana nazwo.√√ (2)

NA

2.2 2.2.1 Ndi Musuku.√ (1)

2.2.2 Muḓini wa Musuku.√ (1)

2.2.3 Sa muthu a no ḓihudza. √ (1)

2.2.4 U gonya ha mafhungo√/U bveledza mafhungo/U takuwa ha nyito ngauri ndi hune thaidzo ya muanewa dendele ya hulela hone.√ (2)

2.2.5 Ndi ya nnḓa √ngauri ho vha na tsemano√. (2)

2.2.6 Thero ndi ya uri pfunzo ndi ya ndeme kha vhutshilo ha muthu.√√ (2)

2.2.7 Mabindu o wa a fhedza o rengiswa.√√ (2)

2.2.8 Zwo vha zwi songo tea ngauri ndi thuso ye khonani dzawe dza mu n̂ea uri a kone u tshila ngauri o vha a tshi vho tambula.√√ (2)

2.2.9 A thi mu pfeli vhuṭungu ngauri o tou ḓivhangela nga mulandu wa u kundelwa u langa tshelede/Ndi a mupfela vhuṭungu ngauri Veronica ndi ene we a vha ṭuṭuwedza Ngeletshedzo khomboni.√√ (2)

2.2.10 O vha o tea u thoma u thetshelesa khonani dzawe na mme awe ngauri o vha a sa vha ṭhonifhi. O vha o tea o futerlela tshikolo a ṭutshela kule na madikiṭa. Zwoṭhe izwi zwo vha zwi tshi do vha zwo muthusa√√ (2)

[35]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 35

Downloaded from www.studypapers.co.za

Find Plenty of Free Study Resources at www.studypapers.co.za

KHETHEKANYO YA B: ḎIRAMA

FINDINKODO – TT Mudau

MBUDZISO 3

3.1 3.1.1 A khou bvelela ofisini dza ḽihoro ḽa Lushaka.√ (1)

3.1.2 Ḽihoro ḽa Lushaka na ḽa Madimokirati.√√ (2)

3.1.3 Ndi mudzulaphanḓa wa ḽihoro ngauri ndi ene a re na vhupfiwa.√√ (2)

3.1.4 Ndi Muthumukhulu, ndi ene ane a khou ṱuṱuwedza madimokirati u hanedza vha lushaka.√√ (2)

3.1.5 B/u gonya ha mafhungo.√ (1)

3.1.6 Ndi ngauri vho vha khou takelela tshanduko i no khou vha hone.√√ (2)

3.1.7 A i khou ṱanganedzwa ngauri vhatshena vho tambudzesa vharema.√√ (2)

3.1.8 A thi tendelani nawo ngauri vhatshena vho kundelwa u zwi fhelisa musi vha tshi khou vhusa.√√ (2)

3.1.9 A zwi ḓisi mvelaphanḓa ngauri mahoro a vha a khou lwa nga tshao o hangwa vhadzulapo, vha si tsha wana tshumelo. Vhatevheli vhao vha si tsha vha na fhulufhelo khao.√√√ (3)

NA

3.2 3.2.1 Coetzee.√ (1)

3.2.2 De Wit.√ (1)

3.2.3 Ndi zwa u ḓibvisa kha muvhuso wa mbuelano.√√ (2)

3.2.4 Ndi vha ḽihoro ḽa Mademokirati ngauri vha lavhelela tshanduko na u tshila vhe kha mbofholowo.√√ (2)

3.2.5 De Wit u khou ṱoḓa u vhona tshiṱalula tshi tshi fhela ngeno Coetzee a kha ḓi vha na muhumbulo wa u konḓisela vhathu sa zwa muvhuso wa kale.√√ (2)

Downloaded from www.studypapers.co.za

Find Plenty of Free Study Resources at www.studypapers.co.za

3.2.6 I khou vhangwa nga u ṭoḓou vhusa shango.√√ (2)

3.2.7 Muhumbulo muhulwane ndi wa u ṭoḓou sasaladza na u fhaṭa ḷihoro ḷavho vhe nnḓa.√√ (2)

3.2.8 Vha ḷihoro ḷa Lushaka vho thoma u fhandekana.√√ (2)

3.2.9 Hai ngauri zwi na masiandaitwa a si avhuḓi kha lushaka nahone hu nga si vhe na mvelaphanḓa./Ee ngauri mahoro a na zwine a tenda khazwo zwi sa fani nahone vha ṭoḓa u vha na vhupfiwa.√√ (2)

3.2.10 Ndo vha ndi tshi ḓo mueletshedza uri muvhuso wa mbuelano u na zwivhuya nahone miraḓo ya ḷihoro i kha ḓi pfana. Muvhuso wa mbuelano u ṭoḓa vhathu vha no nga ene ro sedza tshenzhemo yawe. √√
(Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) (2)

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 35

Downloaded from www.studypapers.co.za

Find Plenty of Free Study Resources at www.studypapers.co.za

KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI

ZWA VHUTSHILO – NA Milubi na LL Mafenya

MBUDZISO 4

4.1 **'AI? NDI MINI?' – LL Mafenya**

4.1.1 Ndi Avhaathu.√ (1)

4.1.2 Ndi Vho Mathada√ (1)

4.1.3 O vha a khou phuphuledza tshirumbi tsha Avhaathu.√√ (2)

4.1.4 Tsha u bveledza mafhungo ngauri ndi hune thaidzo ya dendele ya kho hulela hone.√√ (2)

4.1.5 Ndi Avhaathu ngauri mafhungo oṱhe a nganeapfufhi iyi a kwama ene.√√ (2)

4.1.6 Ndi ngauri o vhona vhafunzi vha tshi sumbedza u takalela Sophie.√√ (2)

4.1.7 Muluṱanyi ndi Mangalani√. O funana na Avhaathu a re na munna wawe Vho Mathada.√ (2)

4.1.8 Yo bveledzwa zwavhuḓi ngauri magumo a hone o ri sia muyani, a ro ngo pfa zwo bvelelaho kha muanewa dendele ane a vha Avhaathu nga murahu ha u wanedzwa hawe.√√ (2)

4.1.9 Ha ngo tea ngauri vhuḓifari hawe a vhu anani na zwine vhafunzi vha tea u tshilisa zwone.√
U sunyedzana na Avhaathu musi munna wawe a tshi khou kumedza.√
U phuphuledza zwirumbi zwa Avhaathu.√
U ḓivalela thoiḽethe na Avhaathu.√
(Nṋa dzṅwe phindulo dzi pfalaho)
Zwiraru FHEDZI. (3)

NA

Downloaded from www.studypapers.co.za

Find Plenty of Free Study Resources at www.studypapers.co.za

4.2 **'WO MU NONELA' – LL Mafenya**

4.2.1 Ndi Freddy.√ (1)

4.2.2 Vhusiku ha vhaloi.√√ (2)

4.2.3 Tshipiḓa tsha maṱhakheni ngauri ndi hune zwithu zwa takadza kana zwa konḓa hone.√√ (2)

4.2.4 O vha a tshi khou ṱoḓou vhona nga maṱo awe zwe mufumakadzi wawe a vha a tshi khou ita./O vha a tshi khou ṱoḓou wanedza mufumakadzi wawe e na mufarekano.√√ (2)

4.2.5 O olwa sa mufumakadzi wa u funesa vhanna kana a sa fhulufhedzei./O funana na muṅwe munna ngeno o malwa/ Tseramisiamelo.√√ (2)

4.2.6 Ndi ya u kaidza vhafumakadzi u sa ita zwa vhupombwe ngauri zwi a pwasha miḓi./Naho wa ita tshithu wo dzumbama zwi a fhedza zwo bvela khagala.√√ (2)

4.2.7 Ndi Humbulani ngauri ndi ene a no khou konḓisela muanewa dendele.√√ (2)

4.2.8 Yo bveledzwa zwavhuḓi ngauri yo ri sia muyani zwine zwa vha ṱhoḓea ya nganeapfufhi.√√ (2)

4.2.9 -Ndo vha ndi tshi ḓo ṱala Thathani.√
-Ndo vha ndi tshi ḓo mu ṱuwisa a ya hayani u laiwa.√
-Ndo vha ndi tshi ḓo mu ṱoḓela thuso kha vhashumelavhapo.√
(Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) (3)

ṮHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 35

Downloaded from www.studypapers.co.za

Find Plenty of Free Study Resources at www.studypapers.co.za

KHETHEKANYO YA D: VHURENDI

SHOTHODZO – TN Pholi na TK Mkansi

5.1 'O Ṭ̂UWA NAZWO' – TN Pholi

5.1.1 Miṭ̂odzi.√ (1)

5.1.2 I khou ombedzela u takuwa nga u ṭ̂avhanya/Muthu o ṭ̂uwa vhathu vha songo zwi lavhelela√√ (2)

5.1.3 Ndi u gogoḓ̂ela hawe nga thonga musi a tshi ya u amba.√√ (2)

5.1.4 Ndi wa u ongolowa ngauri tshi khou amba nga zwithu zwa vhuṭ̂ungu.√√ (2)

5.1.5 Ndi u sa vha na zwitshele √
na vhuluṭ̂a/vhuṭ̂ali√. (2)

5.1.6 aaaa.√√ (2)

5.1.7 B/u lovha. √ (1)

5.1.8 Lufuno√ na vhuthu√. (2)

5.1.9 Tshi khou amba nga mbulungo ya muthu we a ita zwivhuya o ṭ̂uwa nazwo.√√ (2)

5.1.10 A thi zwi takaleli zwi tshi bvelela ngauri u lovhelwa nga shaka a si zwithu zwavhuḓ̂i nahone lufu a lu ḓ̂owelei.√√ (2)

NA

5.2 'MBONZHE DZA VHUBVA' – TK Mkansi

5.2.1 U sa pfiwa musi u tshi amba.√
U sa ṇ̂eiwa zwiḷ̂iwa.√
U sa rengelwa zwiambaro.√
U vhengwa.√
U seiwa.√
U sa swielelwa√.
(Zwivhili FHEDZI) (2)

5.2.2 Vha vhonala nga u onda.√√ (2)

Downloaded from www.studypapers.co.za

Find Plenty of Free Study Resources at www.studypapers.co.za

5.2.3 U ya nga murendi vhubva ndi vhulwadze.√√ (2)

5.2.4 Ḽimetafore.√ (1)

5.2.5 Ndi muthu a no bvafha u shuma./Muthu a sa ṱoḓi u shuma.√√ (2)

5.2.6 Ha ngo takala ngauri u khou sasaladza muthu wa vhubva.√√ (2)

5.2.7 I bvisela khagala uri muthu wa vhubva u a kundwa u vha na zwithu ngeno zwithu zwi tsini nae.√√ (2)

5.2.8 Ndi guda uri vhubva a si tshithu tshavhuḓi sa musi vhu si na mbuelo.√√ (Na zwinwe zwi pfalaho) (2)

5.2.9 U ḓibvisa kha vhubva ngauri a huna zwivhuya. Mubva ha bveleli kha iḽi shango ngauri u ḓo dzulela u dina vhathu nga luhumbelo. Kha ḓi bvise kha vhubva samusi vhubva hu vhulwadze. Na dzinwe phindulo dzi pfalaho)√√ (2)

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 35
MARAGAGUṬE: 70

Downloaded from www.studypapers.co.za